

Библиотечно-педагогическая деятельность: направления и перспективы развития

Н. У. Климьянова

У артыкуле разглядаецца сутнасць бібліотечно-педагогічнай дзейнасці; вызначаюцца паняцце бібліотэчнай педагогікі, прадмет, эвалюцыя развіцця. Выдзяляюцца тэарэтычныя падыходы да зместу і сутнасці педагогічных працэсаў у бібліотэцы: бібліяцэнтрысцкі (агульна-бібліотэчны), камунікатыўны, кагнітывісцкі, акмеалагічны і бібліятэрапеўтычны. Прасочваецца сувязь бібліотэчнай педагогікі з іншымі галінамі педагогічных ведаў.

У сучасных публікацыях надаецца вялікая ўвага інтэграцыі бібліятэчнага ўстава з іншымі навукамі і фарміраванню на гэтай падставе самастойных, спецыяльных галін ведаў, такіх як бібліотэчная педагогіка.

Педагогіка як навука, што ахоплівае ўсе бакі чалавечай дзейнасці, з'яўляецца неад'емным кампанентам падрыхтоўкі спецыяліста дакументна-інфармацыйнай сферы. Яе пастулаты ляжаць у аснове навуковага абгрунтавання арганізацыі бібліотэчна-інфармацыйнага абслугоўвання, узаемадзеяння бібліятэкі і карыстальніка. Бібліятэчнага ўстава яшчэ ў 1930-ыя гады ўключана ВАКам СССР у сістэму педагогічных навук. Аднак тэарэтыка-метадычныя асновы бібліотэчнай педагогікі, яе структура, тэарэтычныя падыходы і канцэпцыі пакуль яшчэ не атрымалі шматаспектнага, комплекснага асэнсавання. Не ў поўнай меры выяўлены спецыфічныя асаблівасці педагогічнага працэсу ва ўмовах бібліятэкі. Застаюцца дыскусійнымі педагогічныя кампаненты бібліятэчнага даследавання, асабліва тых, што не маюць непасрэдных адносін да абслугоўвання карыстальнікаў бібліятэкі. Усё гэта вымагае паглыбленага аналізу паняцця «бібліотэчная педагогіка», разгляду яе ключавых аспектаў і шляхоў узаемадзеяння з іншымі навукамі.

Бібліотэчная педагогіка можа разглядацца і як спецыяльная галіна педагогікі, сфарміраваная на базе інтэграцыі з бібліятэчнага ўстава, і як міждысцыплінарны раздзел бібліятэчнага ўстава, створаны на базе яго сінтэзу з педагогікай. У любым выпадку яе прадметам з'яўляюцца педагогічныя аспекты бібліотэчнай справы, выяўленне дыдактычных прынцыпаў і метадаў арганізацыі ўзаемадзеяння ў сістэме «бібліятэка – карыстальнік». Бібліотэчная педагогіка – гэта навука аб фарміраванні і развіцці асобы, якая імкнецца набываць веды, пазнаваць свет і самога сябе праз чытанне. Бібліотэчная педагогіка разглядае ўзаемадзеянне

карыстальніка бібліятэкі са светам інфармацыі, бібліотэчным асяроддзем, інфармацыйнымі рэсурсамі, прадуктамі і паслугамі. Гэтая навуковая галіна імкнецца даць тэарэтычнае абгрунтаванне педагогічным працэсам, што ажыццяўляюцца як у ходзе абслугоўвання чытачоў, так і падчас станаўлення і развіцця бібліотэчнага калектыву.

Бібліотэчная педагогіка зарадзілася ў Расіі на мяжы XIX–XX стагоддзяў, калі ў рамках педагогічнай навукі адбылося выдзяленне дашкольнай, школьнай і пазашкольнай адукацыі. Асноўным сродкам пазашкольнай адукацыі была прызнана самаадукацыя, а яе цэнтрам – бібліятэка. Тэрмін «бібліотэчная

*Ніна Уладзіміраўна Клімянкова,
дацэнт кафедры менеджменту
інфармацыйна-дакументнай сферы
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
культуры і мастацтваў*

педагогіка» быў уведзены ў навуковы абарот Б.П.Гушчыным [1]. Значны ўклад у распрацоўку тэарэтычных асноў бібліятэчнай педагогікі зрабілі тэарэтыкі пазашкольнай адукацыі У.М. Бехцераў, В.А. Зяленка, У.І. Чарналуцкі, а таксама бібліятэкары-практыкі М.А. Корф, Я.М. Мядынскі, М.Ф. Фёдараў. У якасці цэнтральнага паняцця бібліятэчнай педагогікі ў 1920-ыя гады Д.А.Баліка вызначыў кіраўніцтва чытаннем [2]. Яно доўгія часы атаясамлівалася з педагагічнай функцыяй бібліятэкі і разумелася як мэтанакіраванае і планамернае ўздзеянне на змест і характар чытання з мэтай фарміравання камуністычнага светапогляду.

З пачатку 1970-ых гадоў праблемы бібліятэчнай педагогікі асвятляліся ў працах расійскіх бібліятэказнаўцаў А.Я. Айзенберга [3], Л.В. Беякова, Ю.У. Грыгор'ева, А.С. Чубар'яна [4], А.М. Ванеева [5]. Беларускія бібліятэказнаўцы таксама распрацоўвалі педагагічныя аспекты розных пытанняў: адкрытага доступу да фондаў публічных бібліятэк (В.А. Дукель, [6]), інтэрнацыянальнага выхавання моладзі (Л.А. Дзямешка, [7]), кіраўніцтва самаадукацыйным чытаннем у ЦБС (Н.У. Клімянкова, [8]).

З цягам часу ў межах бібліятэказнаўства намеціўся шэраг падыходаў да вызначэння

зместу і сутнасці педагагічных працэсаў ва ўмовах бібліятэкі. Кожны з іх характарызуецца сваім разуменнем ключавой праблемы бібліятэчнай педагогікі, базавай канцэпцыі ўзаемадзеяння бібліятэкі з карыстальнікамі.

Так, у 1990-ыя гады У.І. Цярошын [9] абгрунтоўвае, а потым і развівае думку, што ва ўсіх відах дзейнасці бібліятэкі прысутнічаюць элементы бібліятэчнай педагогікі і сама бібліятэка ўяўляе педагагічную сістэму, арыентаваную на выхаванне і адукацыю карыстальнікаў. Прычым педагагічная функцыя бібліятэкі рэалізуецца як пры непасрэдным кантакце з карыстальнікамі, так і апасродкавана, праз фарміраванне бібліятэчных фондаў і асяроддзя з улікам магчымасцей іх уздзеяння на чытачоў. Такі падыход можна назваць *бібліяцэнтрысцкім*, або *агульнапедагагічным*.

Камунікатыўны падыход, як і бібліяцэнтрысцкі, акрэсліўся ў 1980–1990-ыя гады. Яго прыхільнікамі ў краінах СНД можна назваць С.А. Езаву [10], І.А. Мейжыс [11], А.В. Смоліну [12], Э.Р. Сукіасяна [13] і іншых. У беларускім бібліятэказнаўстве гэты падыход абгрунтаваны ў работах Л.А. Дзямешкі і С.А. Паўлавай [14], Н.У. Клімянковай [15]. Тут у якасці найважнейшага элемента педагагічнага працэсу ў бібліятэцы разглядаюцца зносіны бібліятэкара з карыстальнікам, як непасрэдныя, так і апасродкаваныя: праз спецыяльна падобраныя і сфарміраваныя інфармацыйныя рэсурсы, мэтанакіравана арганізаванае бібліятэчнае асяроддзе, сістэму інфармацыйных прадуктаў і паслуг.

Заслугоўвае ўвагі і такі новы кірунак, як *бібліятэчная кагніталогія*. Дадзеная канцэпцыя акрэслена ў манаграфіі А.І. Астапава [16]. У згаданай манаграфіі бібліятэчная кагніталогія разглядаецца па-за сувяззю з бібліятэчнай педагогікай. Але агульная кагніталогія як навука, што фарміруе сістэму распаўсюджвання і ўжывання ведаў у грамадстве, выступае ў якасці састаўной часткі педагогікі [17]. Такім чынам, кагнітыўная педагогіка з'яўляецца асновай дзейнасці любой бібліятэкі, а кагніталагічны падыход у бібліятэчнай педагогіцы мэтазгодны, асабліва ва ўмовах, калі бібліятэчна-інфармацыйная сфера паступова пераходзіць ад прадастаўлення карыстальніку інфармацыі

да мэтанакіраванай дапамогі яму ў набыцці ведаў.

В.А. Барадзіна [18], распрацоўваючы *акмеалагічную канцэпцыю* чытання і чытацкага развіцця, падкрэслівае, што бібліяпсіхалогія і бібліяпедагогіка выступаюць у якасці тэарэтычнай асновы дыдактыкі і тэорыі чытання. Даследчыца робіць выснову, што яны арганічна ўвойдуць у адзіную навуковую дысцыпліну на аснове тэорыі чытацкага развіцця асобы.

У апошнія часы набывае асаблівую актуальнасць *бібліятэрапейтычны* падыход, у межах якога падкрэсліваецца кампенсатарная функцыя чытання, разглядаюцца асаблівасці ўзаемадзеяння з карыстальнікамі, якія маюць праблемы і асаблівасці псіхафізіялагічнага кшталту, патрэбу ў дапамозе і падтрымцы з боку бібліятэкі і бібліятэкара. У расійскім бібліятэказнаўстве заснавальнікам дадзенага падыходу з'яўляецца А.Я. Шапашнікаў, сярод беларускіх навукоўцаў можна назваць У.А. Акуліча, С.А. Паўлаву, Н.Я. Петушка, І.А. Сталярову і іншых.

Такім чынам, у межах бібліятэчнай педагогікі вылучаюць пяць накірункаў: *агульнабібліятэчны, камунікатыўны, кагнітыўісцкі, акмеалагічны і бібліятэрапейтычны*.

Асноўныя тэорыі бібліятэчнай педагогікі грунтуюцца на палажэннях аб прыродзе чытання, яго ролі і значэнні ў інтэлектуальным і духоўным развіцці асобы, а таксама аб прыродзе бібліятэчных зносін як інфармацыйнага і прадметнага ўзаемадзеяння, змест якога складаюць пошук неабходных матэрыялаў для чытання, арганізацыя чытацкай дзейнасці, абмеркаванне прачытанага. На першае месца ставяцца пастулаты педагогікі супрацоўніцтва, якія дазваляюць уплываць на чытанне і чытацкія паводзіны без псіхалагічнага націску на карыстальніка.

Важнейшым элементам педагогічнага працэсу ў бібліятэцы з'яўляюцца зносіны бібліятэкара з карыстальнікамі, як непасрэднымі, так і апасродкаванымі. Па сваёй прыродзе бібліятэка займае прамежковую пазіцыю паміж інстытутамі спантаннай сацыялізацыі: сям'ёй, сяброўскімі групамі, сродкамі масавай інфармацыі, асветніцкімі грамадскімі арганізацыямі і інш. – і адукацыйнымі

ўстановамі, закліканымі мэтанакіравана ажыццяўляць выхаванне, навучанне і адукацыю. З першымі яе збліжаюць даверлівы характар зносін у ходзе педагогічнага ўзаемадзеяння, адсутнасць прымусу, арыентацыя на індывідуальныя інтарэсы і патрэбы карыстальніка, спантаннасць узнікнення і заканчэння кантактаў, іх імправізацыйны характар. Другія прыносяць у бібліятэчныя зносіны элементы сістэматычнасці, паслядоўнасці, нагляднасці і іншыя дыдактычныя прынцыпы. Час ад часу бібліятэкару даводзіцца ў рамках адукацыйнай праграмы альбо сацыяльна-педагогічнага праекта мець справу са спецыяльна арганізаванай для навучання асновам інфармацыйнай культуры групай або чытацкім аб'яднаннем. І ў любым выпадку бібліятэка супрацоўнічае і ўзаемадзейнічае як з інстытутамі спантаннай сацыялізацыі, так і з установамі сістэмы адукацыі, інфармацыйна забяспечваючы іх дзейнасць, ажыццяўляючы метадычную дапамогу ў пошуку і засваенні неабходнай інфармацыі. Асаблівае месца ў педагогічнай дзейнасці бібліятэкі займае садзейнічанне самаадукацыі карыстальнікаў, якое традыцыйна выступае ў якасці важнай задачы бібліятэчна-інфармацыйнай установы.

Прынцыпы дыдактыкі: сістэматычнасці, паслядоўнасці, свядомасці і актыўнасці навучэнцаў, даступнасці, нагляднасці, трываласці засваення ведаў, індывідуальнага падыходу – або зусім «не працуюць» ва ўмовах бібліятэчнага абслугоўвання, або могуць быць рэалізаваны толькі ў абмежаваным маштабе. Напрыклад, прынцыпы сістэматычнасці, паслядоўнасці, трываласці засваення ведаў абмежаваныя кароткачасовасцю, эпізадычнасцю кантактаў бібліятэкара з карыстальнікамі, немагчымасцю спрагназіраваць наведванне бібліятэкі чытачом. Ён прыходзіць не тады, калі гэта патрэбна бібліятэкару, а ў зручны для сябе час.

Бібліятэчнае абслугоўванне наогул прынцыпова адрозніваецца ад арганізаванага выхавання і навучання, і перш за ўсё тым, што зносіны тут маюць спантанны характар. Бібліятэкар і чытач значна менш залежаць адзін ад аднаго. Яны не аб'яднаны ў педагогічным працэсе, як выкладчык і навучэнец. Адсутнічае элемент прымусу. Чытач

вольны як аднавіць зносіны па сваім уласным жаданні, так і перарваць іх.

Змест узаемадзеяння таксама істотна адрозніваецца ў бок менш фармалізаваных зносін і, урэшце, мае характар імправізацыі. Выкладчык ведае наперад, аб чым пойдзе гаворка на ўроку, каго трэба выклікаць і што задаць на дом. Бібліятэкар абсалютна вольны ў выбары сродкаў зносін. У той жа час ён не можа прадугледзець пытанняў, якія ўзнікнуць падчас размовы, і падрыхтавацца да іх загадзя.

Узаемадзеянне бібліятэкара з карыстальнікам максімальна індывідуалізавана, таму прынцып індывідуальнага падыходу – адзін з нямногіх, які ў поўнай меры «працуе» і ў бібліятэчным абслугоўванні. Аднак яго канкрэтнае ўвасабленне таксама мае сваю спецыфіку. Такім чынам, кіравацца педагагічнымі прынцыпамі ў індывідуальным абслугоўванні карыстальнікаў або зусім немагчыма, або магчыма, але з істотнымі абмежаваннямі. Нават прынцып нагляднасці ў абслугоўванні праяўляецца вельмі своеасабліва. Яго ілюстрацыйная роля адыходзіць на задні план. Асноўнай функцыяй становіцца раскрыццё фонду, прадастаўленне найбольш поўнай інфармацыі аб яго змесце, каштоўнасці і наяўнасці выданняў.

Сутнасць педагагічнага мыслення бібліятэкара заключаецца ў тым, што тэарэтычныя пастулаты і агульнапрызнаныя прынцыпы педагагічнай навукі мадыфікуюцца ў ходзе іх практычнага ўжывання ў бібліятэчным абслугоўванні з улікам спецыфікі бібліятэчнай справы. Педагагічная практыка тут прымае формы гутаркі-рэкамендацыі, размовы аб прачытаным, кансультавання, інфармавання, масавых мерапрыемстваў, мэтавай комплекснай праграмы, арганізацыі чытацкіх аб'яднанняў і інш. Педагагічны кампанент прысутнічае ў бібліятэчнай рэкламе, працы з сацыяльна не абароненымі групамі, псіхалагічным кансультаванні, кіраванні чытаннем на ўсіх яго ўзроўнях.

Бібліятэчная педагогіка накіравана на развіццё прыродных здольнасцей карыстальніка, інфармацыйнае забеспячэнне яго самаадукацыі і самавыхаван-

ня. Чытанне спрыяе самарэалізацыі асобы, лепшаму разуменню сябе і іншых, фарміраванню адэкватнага ўспрымання свету. Найважнейшай педагагічнай задачай з'яўляецца распрацоўка прынцыпаў выбару крыніц інфармацыі для самаадукацыі, а таксама рацыянальных метадаў, прыёмаў самаадукацыйнага чытання, яго эфектыўнай арганізацыі. Фарміраванне інфармацыйнай культуры карыстальнікаў таксама выступае ў якасці істотнай педагагічнай задачы сучаснай бібліятэкі, у працэсе вырашэння якой найбольш поўна рэалізуюцца прынцыпы дыдактыкі.

Такім чынам, да прыярытэтных сацыяльна абгрунтаваных накірункаў бібліятэчна-бібліяграфічнага абслугоўвання адносяцца фарміраванне прававой культуры насельніцтва, культуры чытання і інфармацыйнай культуры карыстальнікаў, дапамога чытачам у бесперапыннай адукацыі, а таксама карыстальнікам з «асаблівымі патрэбнасцямі». Кожны з гэтых кірункаў знаходзіць сваю апору ў адпаведнай педагагічнай тэорыі або галіне педагогікі.

Бібліятэчная педагогіка шчыльна звязана з педагогікай дарослых. Бібліятэка як установа, закліканая распаўсюджваць веды і забяспечваць змястоўнае правядзенне вольнага часу, не толькі абапіраецца на распрацоўкі і методыкі, прызначаныя для адукацыі дарослых, але і выпрацоўвае свае падыходы да фарміравання інфармацыйнай культуры карыстальнікаў, павышэння ўзроўню іх ведаў у той перыяд, калі яны не ахоплены арганізаванымі формамі навучання.

Дасягненні сацыяльнай педагогікі становяцца асновай для работы бібліятэкі з сацыяльна не абароненымі групамі карыстальнікаў: дзецьмі, пазбаўленымі бацькоўскага догляду, састарэлымі, інвалідамі, беспрацоўнымі і інш. Ва ўзаемадзеянні з сацыяльнымі службамі, сям'ёй і школай, органамі правааховы, грамадскімі арганізацыямі бібліятэка сваімі спецыфічнымі сродкамі садзейнічае вырашэнню праблем сацыялізацыі, сацыяльнай адаптацыі і рэабілітацыі адзначаных груп чытачоў.

Карэктыйная педагогіка выступае метадалагічнай базай у рэалізацыі кампенсатарнай функцыі чытання, ажыццяўленні

бібліятэрапіі для карыстальнікаў, якія апынуліся ў складаных жыццёвых сітуацыях.

Дасягненні сучаснай дэфекталогіі выкарыстоўваюцца ў рабоце знаведвальнікамі, якія маюць псіхафізіялагічныя абмежаванні, для стварэння безбар'ернага бібліятэчнага асяроддзя і забеспячэння свабоднага доступу да інфармацыі.

На сучасным этапе бібліятэкарам-бібліёграфам неабходна, выкарыстоўваючы

палажэнні педагагічнай навукі, распрацаваць і абгрунтаваць прынцыпы бібліятэчнай педагогікі, паказаць яе месца і ролю ў шматбаковай бібліятэчна-інфармацыйнай дзейнасці; сканцэнтраваць увагу на педагагічным асэнсаванні ўзаемадзеяння і ўзаемнага ўплыву бібліятэкі і карыстальніка, а таксама падрыхтоўкі бібліятэчнага персаналу, яго інтэграцыі ў педагагічны працэс і прафесійнай адаптацыі да новых рэалій бібліятэчнай практыкі.

Азначаныя вышэй праблемы з'яўляюцца прадметам вывучэння на кафедры менеджменту інфармацыйна-дакументнай сферы факультэта інфармацыйна-дакументных камунікацый БДУ культуры і мастацтваў. У межах даследчага праекта «Сацыяльна-педагагічныя аспекты дзейнасці бібліятэк Беларусі і іх кадравае забеспячэнне» распрацоўваюцца пытанні:

- *тэорыі і метадыкі бібліятэчнай педагогікі;*
- *псіхолога-педагагічнага ўзаемадзеяння бібліятэкара з карыстальнікам;*
- *кіраўніцтва дзіцячым чытаннем і сацыялізацыяй падрастаючага пакалення;*
- *бібліятэчнага абслугоўвання карыстальнікаў з абмежаванымі псіхафізіялагічнымі магчымасцямі;*
- *карэкцыі дэвіянтных паводзін малодшых школьнікаў сродкамі бібліятэрапіі;*
- *педагагічнага патэнцыялу праектнай дзейнасці бібліятэк;*
- *экалагічнага выхавання і адукацыі;*
- *фарміравання інфармацыйнай культуры карыстальнікаў;*
- *падрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі бібліятэчных кадраў.*

Спадзяёмся, што дадзеныя распрацоўкі дазvoляць глыбей асэнсаваць ключавыя аспекты бібліятэчнай педагогікі і шляхі яе ўзаемадзеяння з іншымі навукамі, а таксама павысіць практычную эфектыўнасць функцыянавання бібліятэчнай сістэмы ў Беларусі.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. *Гушчін, Б.П.* Библиотечная педагогика / Б.П.Гушчін // Библиотекарь. – 1915. – Вып. 3-4. – С. 408–414.
2. *Балика, Д.А.* Библиотека в свете современной педагогики / Д.А.Балика // Библиотека: сб. статей. – М.; Л.: Гос. изд., 1927. – С. 25–41.
3. *Айзенберг, А.Я.* О содержании курса «Библиотечная педагогика» / А.Я.Айзенберг // Сов.библиотековедение. – 1985. – № 1. – С. 56–64.
4. Развитие педагогических функций советских библиотек: межвуз. сб. – М.: Мос. гос. ин-т культуры, 1991. – 326 с.
5. *Ванеев, А.Н.* Структура библиотекведения / А.Н.Ванеев // Сов. библиотекведение. – 1983. – № 3. – С. 44–56.
6. *Дукель, В.А.* Педагогические основы влияния открытого доступа к фондам библиотек на формирование читательских интересов (на материале библиотек Беларуси): автореф. дис. ... канд. пед. наук. / В.А.Дукель; МГПИ им. А.М.Горького. – Минск, 1979. – 22 с.
7. *Демешко, Л.А.* Интернациональное воспитание молодёжи: из опыта работы массовых библиотек БССР / Л.А.Демешко. – Минск: Беларусь, 1984. – 302 с.
8. *Клименкова, Н.В.* Проблема общения в руководстве чтением (на примере Минской ЦБС) / Н.В.Клименкова // Сов. библиотекведение. – 1983. – № 2. – С. 36–43.
9. *Терёшин, В.И.* Библиотека – педагогическая система / В.И.Терёшин // Библиотекведение. – 1998. – № 5. – С. 33–46.
10. *Езова, С.А.* Библиотечное общение / С.А.Езова. – Улан-Удэ: Бурятское книжное изд-во, 1990. – 68 с.

11. Мейжис, И.А. Социально-психологические основы библиотечного обслуживания: учеб. пособие / И.А.Мейжис. – Николаев, 1994. – 197 с.
12. Смолина, Е.В. Теоретико-методические основы изучения общения в библиотеке: (аналитический обзор) / Е.В.Смолина. – Л.: Библиотека Академии наук, 1989. – 59 с.
13. Сукиасян, Э.Р. Библиотечная профессия, кадры, непрерывное образование: сб. статей и докладов / Э.Р.Сукиасян. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 448 с.
14. Дзямешка, Л.А. Дзейнасць бібліятэкі як сацыяльнай установы / Л.А.Дзямешка, С.А.Паўлава // Сацыяльна-педагагічная работа. – 2008. – № 8. – С. 20–24.
15. Клименкова, Н.В. Роль библиотеки ПТУ в профессиональном и духовном становлении молодого рабочего / Н.В.Клименкова. – М.: Высш. шк., 1990. – 90 с.
16. Остапов, А.И. Библиотечная когнитология / А.И.Остапов. – Краснодар: Краснодар. гос. академия культуры, 1993. – 331 с.
17. Генецинский, В.И. Знание как категория педагогики: опыт педагогической когнитологии / В.И.Генецинский. – Л.: ЛГУ, 1989. – 144 с.
18. Бородина, В.А. Теория и технология читательского развития в отечественном библиотечном ведении: научные и методические основы / В.А.Бородина. – М.: Школьная библиотека, 2006. – 336 с.

Матэрыял паступіў у рэдакцыю 05.10.2009.

Цікава ведаць

«В лесу родилась ёлочка»

Знакомая с детства песенка, а между тем ей уже 100 лет. И слова у неё отнюдь не народные. В конце 1903 года на первых страницах рождественского номера журнала для самых маленьких детей «Малютка» было напечатано стихотворение (точнее, стихотворная пьеска) «Ёлка», подписанное псевдонимом «А.Э.».

Спустя два года, в 1905 году, эти напечатанные в «Малютке» стихи привлекли внимание композитора Л.К. Бекмана, который, сократив их, точнее, воспользовавшись лишь частью, переложил на музыку. Жена Бекмана, известная пианистка Е.А. Бекман-Щербина, записала мелодию, и песенку включили в сборник «Верочкины песенки», вышедший в 1906 году.

С этого времени и началась долгая жизнь песни о ёлочке. Её пели на рождественских и новогодних праздниках, причём Бекман долгое время считался автором как музыки, так и слов. Настоящего автора слов песенки «В лесу родилась ёлочка...» разыскали лишь в 1940 году во время подготовки Детгизом сборника «Ёлка» – им оказалась Р.А. Кудашева.

Раиса Адамовна Кудашева (1878–1964) – детская писательница. Первое её стихотворение было напечатано в 1896 году, после чего она регулярно, вплоть до революции 1917 года, сотрудничала в детских журналах «Подснежник», «Малютка», «Светлячок». Кудашева опубликовала около двухсот песен, стихотворений, сказок, рассказов для детей. Свои произведения она подписывала псевдонимами «А.Э.», «А.Эр.», «Р.К.», потому многие годы имя писательницы было неизвестно широкой публике. Между тем написанная ею книжка-картинка «Бабушка-Забавушка и собачка Бум» (1906) выдержала много изданий и очень нравилась маленьким читателям. Перу Кудашевой принадлежат также популярные сказки «Беда Петушка» (1915) и «Санки-самокатки» (1910).

Но в историю русской литературы Раиса Адамовна Кудашева вошла лишь автором одного стихотворения.

Доктор филологических наук Е. ДУШЕЧКИНА